

25. Рибка Н. М. Єдиний освітній простір як інтегративна система: соціально-філософський аналіз: Автореф. дис. канд. філос. наук: 09.00. 03 / Н. М. Рибка. – Одеса, 2005. – 24 с.
26. Химинець В. В. Інновації в сучасній школі / В. Химинець. - Ужгород, 2004. - 168 с.
27. Химинець В. В. Інноваційно-освітня діяльність / В. Химинець. - Ужгород, 2007. - 364 с.
28. Химинець В. В. Інноваційно-гуманістичне спрямування сучасної освіти/ В. Химинець // Педагогіка і психологія. - 2010. - № 4 (69). - С. 15-24.

МОТИВАЦІЙНА ОСНОВА ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ ШКОЛЯРАМИ.

*Кавецький В. Є., кандидат
педагогічних наук, в.о
завідувача кафедри педагогіки
психології та інклюзивної
освіти ТОКІППО*

Сучасні соціально-економічні реалії вимагають пошуку нових підходів до розв'язання проблеми підготовки учнівської молоді до вибору професії. Необхідно створити умови для адекватного професійного самовизначення школярів відповідно до їхніх інтересів, можливостей та потреб сучасного ринку праці. При підготовці молоді до вибору фаху важливо сформулювати в опитантів потребнісно-мотиваційний компонент, що забезпечить надійну основу подальшого професійного самоздійснення опитантів. Над проблемою підготовки підростаючого покоління до професійного самовизначення працювало і працює чимало дослідників. Так, психолого – педагогічним основам підготовки молоді до вибору фаху присвятили праці Г. Костюк, В. Моляко, Є. Павлютенков, К. Платонов, С.

Чистякова, Б. Федоришин та ін. Однак не достатньо дослідженими є провідні мотиви вибору професії учнями на даному етапі розвитку українського суспільства. Тому важливо проаналізувати особливості формування мотиваційної основи вибору фаху сучасними школярами.

Мотивація свідомого вибору професії – це система стимулів, спрямованих на реалізацію потреби в оволодінні певним видом праці. Вона формується у людини відповідно до усвідомлення нею суспільної важливості діяльності і правильності оцінки своїх індивідуальних нахилів і здібностей. В педагогічній літературі є багато підходів до створення класифікації мотивів вибору професії. Зупинимося на найвідомішій системі Є. Павлютенкова. Він виділяє такі мотиви : соціальні мотиви; моральні мотиви; естетичні мотиви; пізнавальні мотиви; творчі мотиви; мотиви, пов'язані із змістом праці; матеріальні мотиви; престижні мотиви; утилітарні мотиви [2, 42 - 51].

Мотиви вибору професії обумовлені впливом на людину багатьох чинників – системи соціальних впливів, економічних і демографічних умов, сім'ї, школи, засобів масової інформації і т.д. [1].

Розуміння сутності мотивів вибору професії, вміння аналізувати і визначати їх об'єктивну цінність, встановлювати вікові відмінності озброюють педагогів і психологів одним з ефективних методів впливу на процес професійного самовизначення опитантів, а через нього і на формування особистості учня в цілому.

З метою визначення мотиваційної основи вибору професії школярами було досліджено позиції учнів 5,7,9,11 класів загальноосвітніх шкіл м. Тернополя і Тернопільської області. Усього дослідженням було охоплено 1983 учні.

Провідними мотивами вибору професії учнями 5 і 7 класів є відповідність професії інтересам (39,7% у 5 класі і 44,2% у 7 класі), належні умови праці (20,2% у 5 класі і 24,3% у 7 класі) і високий рівень матеріального забезпечення (18,9 % у 5 класі і 26,2% у 7 класі) Водночас учні 5 класу частіше ніж учні 7 класу зважають на актуальність майбутньої професії і можливості задовольнити свої інтелектуальні прагнення а учні 7 класу набагато частіше за п'ятикласників намагаються врахувати наявні здібності і задовольнити потребу в спілкуванні. Під час здійснення професійної

діяльності. Останні мотиви притаманні і учням 9 класу, що є природним, оскільки відповідає особливостям даного вікового періоду, при якому спілкування є провідним видом діяльності. Водночас дев'ятикласники, на відміну від учнів 5 і 7 класів намагаються врахувати свої здібності при виборі фаху. Цікаво, що провідні мотиви вибору фаху випускниками шкіл ідентичні результатам зафіксованих при аналізі позицій п'ятикласників: наявність професійного інтересу (36 %), сприятливі умови праці (27,1%) і висока заробітня плата (26%). Також для одинадцятикласників важливим є наявність здібностей до обраного фаху і можливість взаємодіяти з людьми у процесі професійного самоздійснення.

Узагальнений аналіз результатів досліджень мотиваційної основи вибору професії оптантами дозволяє зробити такі висновки. Провідними мотивами професійного самовизначення учнів 5-11 класів є ті, що відповідають формулі вибору фаху: хочу (наявність професійних інтересів) – можу (наявність професійно важливих якостей) – треба (затребуваність вибраного фаху). Однак зіставлення вибраних учнями професій з реальним станом на ринку праці показує, що в більшості школярі прагнуть обирати професії, які є «надлишковими», тобто чимало фахівців з відповідним дипломом вже перебувають у лавах безробітних. Також в оптантів зафіксовано завищені вимоги до матеріальної винагороди за працю. Чимало старшокласників зорієнтовані на професійні структури типу «людина-людина», що відображає їхнє прагнення задовольнити потребу в спілкуванні. Спостерігається превалювання прагматичного підходу школярів до вибору фаху: виявлено незначну кількість оптантів, які зорієнтовані на романтичні та широкі соціальні мотиви. Водночас чимало школярів бажають реалізувати свій інтелектуальний потенціал під час здійснення професійної діяльності а також створити матеріальний продукт власними руками.

Урахування вищезазначених результатів дослідження при профорієнтаційній діяльності в ЗОШ сприятиме формуванню адекватної мотиваційної основи професійного самовизначення оптантів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения: Учебное пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений/ Е.А.Климов. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 304 с.
2. Павлютенков Е.М. Формирование мотивов выбора профессии/ Е.М. Павлютенков. – К.: Радянська школа, 1980. – 143 с.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ЗМІН

*Буган Ю.В., доцент кафедри
менеджменту і методології
освіти ТОКІППО*

Процес соціалізації — це засвоєння людським індивідом знань, норм і цінностей конкретного суспільства, які є значущим і для особистості, і для суспільства. І тоді людина стає повноправним членом цього суспільства.

Останнім часом на державному і міжнародному рівнях відбувається зміна статусу дитинства в суспільстві, про що свідчать поява міжнародних документів про охорону дитинства, підвищення уваги до дитячої соціалізації.

У зв'язку з цим, визначення конкретних умов і завдань виховання, моделювання виховного процесу з метою забезпечення самовизначення особистості, духовного становлення дітей, підготовка їх до самостійного життя, взаємодія сім'ї і суспільних інститутів стали головними питаннями сучасної державної політики.

Процес соціалізації особистості виконує подвійну функцію пристосування: з одного боку, він сприяє адаптації особистості до життя в суспільстві, а з іншого - відповідає за відтворення самого суспільства, як системи соціальних інститутів, соціальних груп, гарантуючи заміщення носіїв основних соціальних статусів [2].